

Reichel, Renato

[Boguszak, Jiří; Jičínský, Zdeněk. Právo a zákonnost v ČSSR]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná.
1962, vol. 11, iss. G6, pp. 210-212

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/111491>

Access Date: 25. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

držování této zásady zůstává stále v popředí pozornosti mezinárodního komunistického hnutí.

S rozvíjením kolektivnosti vedení úzce souvisí druhá stránka tohoto jevu: Osobní úloha každého komunisty. Strana je odpovědná za každého komunistu, každý komunist je odpovědný za práci strany. Na složení strany závisí, jak dokáže splnit svou úlohu předvoje všeho lidu v období boje proti buržoazii i při budování komunistické společnosti. Otázka členství ve straně je jednou ze základních otázek výstavby strany. Členství ve straně i doplňování jejích řad považoval Lenin za otázku, jímž musí být věnována bedlivá pozornost. Povšimněme si některých Leninových myšlenek o tomto problému. (Srovnej rejstřík sborníku, heslo *Členství ve straně*.) Strana není chráněna před nebezpečím rozkladných a oportunistických živlů, které do ní mohou vniknout. Nejlepší proovkou, jak tyto živly odlišit od těch, kteří opravdu pro stranu pracují, je činnost v jedné z organizací strany. Tato zásada, prosazená Leninem na II. sjezdu SDDSR, se stala samozřejmou normou, zajišťující aktivitu i kázeň všech jednotlivých členů strany.

Strana neustále početně roste, doplňuje se novou krví. Historie KSSS učí, že byla vždy věnována pozornost těm, kdo se o vstup do jejích řad ucházeli. I když nemohou být noví členové stejně vyspělí jako již zkušení komunisté, i když strana ví, že hlavní proces výchovy těchto lidí v opravdové komunisty se uskuteční až po jejich přijetí do strany, musí klást důraz na to, aby byli přijímáni lidé uvědoměli, aby ve vývoji strany byla udržena kontinuita. (Srovnej sborník str. 268.) Kdo vstupuje do strany, musí být již na určité politické úrovni. Současně strana bere na sebe odpovědnost za další výchovu nově přijatého soudruha.

Po revoluci byla v Komunistické straně Sovětského svazu zavedena kandidátská lhůta jako nová forma ověřování vhodnosti uchazečů o členství ve straně. V době, kdy se strana stává vedoucí silou společnosti, je nebezpečí, že do ní při množství nově přijímaných členů mohou proniknout snadněji než dříve i kariéristické živly. Lenin označil kandidátskou lhůtu za prověrku a zdůrazňoval, že úkolem organizací je konkretizovat praktické podmínky této prověrky, aby se nestala formalitou. (Sborník str. 513.) Čteme-li Leninovy pokyny, jak věnovat pozornost kandidátům i mladým členům strany, vidíme, že je dodnes třeba zodpovědně je realizovat. Stranické organizace si musí promyslet, jak každého nového člena využijí. Kandidátům i novým členům je třeba směle přidělovat nejobtížnější práci. Smělost při zapojování do politické práce nelze ovšem chápat tak, že by se nováčkům měla ihned svěřovat nejobtížnější místa, vyžadující znalosti a zkušenosti, které ještě nemohou mít. Je třeba naučit spojovat zkušenosti starších pracovníků a mladých energických sil, a tím zajistit plynulost a rozvíjení stranické práce. (Sborník str. 416.)

Při budování komunistické společnosti náročnost na členství ve straně stále více roste. Komunista musí být příkladem po všech stránkách, musí být na úrovni všech úkolů výstavby komunismu. Proto nové stanovy KSSS, přijaté XXII. sjezdem, doplňují leninské zásady členství ve straně zásadou, že člen strany se musí aktivně podílet na výstavbě komunismu.

Leninské pojetí forem stranické práce je v tom, že normy stranického života nejsou nic ztrnulého, neměnného, strana je propracovává a rozvíjí, její historická činnost je stále obohacuje. Význam prohlubování a rozvíjení norem stranické práce vzrůstá také proto, že je přejímají i masové organizace i státní instituce. Vnitrostranický život by se měl stát vzorem života, vztahů mezi lidmi v celé naší společnosti.

Studium sborníku *O normách stranického života* pomůže pochopit, v čem se leninské normy stranické práce porušovaly v období kultu osobnosti, jak osvobozující pro rozmach tvůrčí stranické práce byl XX. sjezd KSSS i to, jak obnovování leninských norem stranické práce je věci zbabování se ztrnulých představ, které o normách stranické práce byly běžné.

Marie Bednařiková

Právo a zákonnost v ČSSR; (Praha 1961, SNPL, stran 162).

V roce 1961 vyšla ve Státním nakladatelství politické literatury práce Jiřího Boguszyka a Zdeňka Jičínského, pracovníků katedry státu a práva Vysoké školy stranické při ÚV KSČ, nazvaná *Právo a zákonnost v ČSSR*.

Osou celého díla, které je po formální stránce rozděleno na pět kapitol, je vývojová linie socialistického práva od jeho vzniku až po jeho zánik ve vrcholné fázi komunistické společnosti.

Se zvláštním zřetelem k poměrům v ČSSR zde autoři postupně vykládají specifické vlastnosti socialistického práva, případně jejich změn během vývoje; popisují jeho jednotlivé funkce i způsoby jeho realizace.

Již z prvé věty celého díla „Socialistické právo jako součást nové nadstavby vzniká v socialistické revoluci spolu se socialistickým státem“ je každému čtenáři zřejmá naprostá

závislost socialistického práva na socialistickém státě, bez něhož nemůže existovat. Linií nerozlučné závislosti sledují autoři důsledně během celého díla.

Na počátku první kapitoly autoři správně zdůrazňují, že socialistické právo je právem zcela novým, jak svou třídní podstatou, tak i svými úkoly; neběží tedy o pokračování práva buržoazního. Novost tkví především v tom, že socialistické právo vyjadřuje vůli nesmírné většiny společnosti, tj. vůli proletariátu jako celku, a ztělesňuje prostřednictvím socialistického státu základní zájem všech příslušníků dělnické třídy, vyplývající z jejich ekonomického postavení tj. z jeho třídní podstaty a ekonomické základny.

Z této třídní podstaty a ekonomické základny jsou pak logicky vyvozovány další vlastnosti socialistického práva, jež jiné právní systémy neznají.

Úm je odůvodněna vedoucí úloha KSČ jakožto vedoucí síly diktatury proletariátu při tvorbě a aplikaci právních norem. Z téže podstaty plyne také změna ve funkci práva. Právo již nevymezuje vzájemné vztahy občana na jedné straně a státu na straně druhé, jako tomu bylo za kapitalismu; za socialismu se vytvořil zásadní soulad mezi zájmem celku a jednotlivce. Socialistické právo chrání především ekonomické vztahy, čímž se též vysvětluje dobrovolné a uvědomělé zachovávání zákonů se strany občanů. Tento nový, v dějinách práva dosud neznámý jev bude úm výraznější, čím více se bude společnost blížit k vrcholné fázi komunismu. V důsledku odumření státu pozbudou základní pravidla soužití znaky specičnosti pro právní normy i znaku vynutitelnosti státní moci. Proto se také hlavní úloha práva přenáší do oblasti organizátorského a výchovného působení.

V této souvislosti je pak případným způsobem osvětlen poměr socialistického práva ke komunistické morálce.

Zajisté je správně zjištěno, že jakkoli je vztah mezi socialistickým právem a komunistickou mravností velmi těsný, ježto socialistické právo ztělesňuje vysoké požadavky komunistické morálky, nelze je vzájemně ztotožňovat. Socialistické právo jako mocenské jádro socialistické nadstavby upravuje sociální vztahy, jež ve svém komplexu představují základy panství dělnické třídy.

Mravní normy naproti tomu zahrnují mnohem širší oblast socialistických vztahů, včetně vztahů citových; tyto vztahy však správně postihnout nelze a není to ani vhodné, poněvadž by právní úpravou pozbyly svého smyslu (např. socialistická soutěž).

Z výkladu o pojmu socialistická zákonnost, tj. o metodě uskutečňování diktatury dělnické třídy, dlužno v první řadě vyzvednout pojednání o nutnosti zachovávat socialistickou zákonost a o škodlivosti porušování této zákonosti. Autoři výstižně poznamenávají, že zachování právních norem není abstraktní, dogmatický princip. Požadavkem zachování socialistických zákonů a právních předpisů chceme zajistit ochranu, rozvoj a upevňování vztahů, zvláště vztahů nezbytných pro socialistickou společnost, a dále právních pravidel, která napomáhají výstavbě socialismu. Porušování socialistické zákonosti je za všech okolností neohybně škodlivé; snižuje se tím mravní a politická hodnota nad jiné důležitá, na níž má socialistický stát vždy velký zájem — totiž důvěra pracujících ve spravedlnost socialistického státu a v pevnost jeho zákonů. Jinými slovy, může se tak vážně podřývat autorita státu v očích občanů.

V této souvislosti dlužno též kladně hodnotit zásadní rozlišení pojmů socialistické zákonosti, právního pořádku a státní disciplíny. Zmíněné pojmy spolu totiž souvisí tak úzce, že rozdíl mezi nimi není mnohým vždy dost jasný.

Socialistická zákonost je zde definována jako metoda uskutečňování diktatury proletariátu, právní pořádek jako faktický stav zachování socialistického práva. O právním pořádku tedy můžeme mluvit tam, kde se právní normy ve společenském životě převážně zachovávají. Státní disciplínou se pak rozumí socialistickým státem stanovený pořádek činnosti státních a společenských organizací, založený na uvědomělé a soudružské spolupráci, zajišťující jejich sladěnou práci při výstavbě socialismu a komunismu, a dále povinné a svědomité plnění služebních povinností uložených právními normami a zájmy státu a společnosti.

Ideový rozbor socialistické zákonosti, který autoři provedli ve druhé kapitole, obsahuje pojednání o zárukách socialistické zákonosti v ČSSR a o účasti pracujících na jejím zajištění.

Zde docházejí autoři k závěru, že prvním předpokladem úspěšného boje proti porušování socialistické zákonosti a proti zločinnosti je likvidace kapitalismu jako ekonomického zřízení a že materiální záruka soc. zákonosti tkví ve vzestupu výroby, techniky a kulturní úrovně lidu. K těmto předpokladům nutno také řadit tvořící se morální a politickou jednotu pracujícího lidu, dále spravedlivé vyřešení národnostní otázky a konečně socialistické vlastnictví, kritiku a sebekritiku apod. Z toho pak logicky lze vyvodit nutnost prevence, tj. komunistické

výchovy pracujících, a tím i rozvoj socialistického právního vědomí, tj. názoru pracujících mas na právo a na to, co je spravedlivé a co nikoliv.

Vedle těchto materiálních, ideologických a politických záruk socialistického práva není zde samozřejmě opomenut výklad tzv. záruk právních, tj. v nejširším slova smyslu právních forem činnosti socialistických orgánů, způsobilých zabezpečit jednak tvorbu, jednak realizaci socialistického práva.

Závěr celého pojednání je věnován perspektivnímu vývoji socialistického práva za přechodu ke komunismu se zřetelem na odumírání státu. Z tohoto hlediska provádějí autoři rozbor našich současných poměrů; dokazují, že s postupujícím vývojem socialismu se ve zvýšené míře zapojují pracující do práce ve státních orgánech a stále více funkcí státních orgánů se přenášá na nestátní společenské organizace (ROH, JZD, ČSTV) a konečně se vytvářejí nové nestátní orgány, jímž se svěřují státní úkony.

Do celkového rámce spisu velmi vhodně zapadají i ty kapitoly, které pojednávají o právu v užším slova smyslu. Jedná se o kapitoly třetí a čtvrtou, v nichž se popisují právní normy, prameny a systém práva, jeho aplikace a výklad a dále právní vztahy socialistického práva. Bez těchto pojednání by zajisté byla celá práce pouze torzem.

Nutno také konstatovat, že celá práce vyniká vyváženou věcnou strukturou, každý z faktorů mající vliv na vývoj, tvorbu, výklad i správnou aplikaci právních norem, stejně jako každá jejich specifická vlastnost jsou logicky odvozeny.

Autoři vyzvedávají dynamičnost socialistického práva a stejně tak není opomenuta ani konfrontace teoretických výkladů s ústavou nebo jinými právními předpisy. Výklad o místních lidových soudech, jímž autoři demonstují vytváření nových nestátních společenských orgánů, i když je jinak nesporně velmi instruktivní, vymyká se přílišnými podrobnostmi celkovému rámcu a pojetí dří. Autoři jsou si toho vědomi a zdůvodňují to tím, že lidové orgány pomáhající zajišťovat zákonost jsou zárodky a příznaky společenského rozvoje, který v komunistické společnosti bude výlučně sám ochraňovat veřejný pořádek a pravidla občanského soužití.

Tento nedostatek však nezabránil autorům provést přesné vymezení úlohy socialistického práva mezi ostatními společenskými vědami; podařilo se jim osvětlit jeho hlavní vlastnosti a zdůvodnit, že socialistické právo tvoří jednotný, organický celek, směřující k podpoře budování socialistické a komunistické společnosti.

Závěrem lze jistě konstatovat, že studie *Právo a zákonost v ČSSR* znamená pro naši politickou a právní literaturu kladný přínos.

Renato Reichel

Blas Roca: Základy socialismu na Kubě.

Kubánský lid oslavoval již po třetí výročí vítězné revoluce, která vytrhla zamerikanizovanou zemi v Karibském moři z područí monopolů, bída a útlaku. Rychle se zacelují propastné rozdíly v kubánské společnosti, jejichž nositelem byl přísluhovačský režim diktátora, věrně sloužícího americkému imperialismu. Kuba v čele se svou revoluční vládou Fidela Castra se dala jasně vytyčenou cestou revoluce k vybudování socialistické společnosti. Heroismus, který vede osvobozené masy kubánského lidu k odstraňování starého a k výstavbě nového sociálního, hospodářského a politického pořádku, jeví se v nemenší míře i na poli kultury, v úsilí za dovršení likvidace negramotnosti a o povznesení všeho kladného, co lidová kultura vytvořila.

Pro dobrou orientaci našich pracujících v historickospolečenském vývoji Kuby a principiálních otázkách boje pracujících mas Kuby za osvobození z imperialistického koloniálního područí a diktátorské tyranie jistě přispěje práce jednoho z předních činitelů revoluce na Kubě, kubánského vlastence marxisty *Blase Rocy*, která vyšla pod názvem *Základy socialismu na Kubě*.

Autor knihy v úvodu připomíná, pro jaký účel byla zpracována. Populárnost formy, o níž je též zmínka, není zábranou vědeckému přístupu k výkladu problémů, zvláště je-li určena jako studijní publikace pro široký aktiv stranických řad. Rocova práce se jeví jako souhrnný výklad základních součástí marxismu, objasňovaných na problematice historickospolečenského vývoje Kuby. Z tohoto hlediska je třeba, aby ke knize Rocově přístupoval i náš čtenář. Rámec oblasti, pro kterou je určena, je ovšem mnohem širší a je možno tvrdit, že stejně dobře platí výklad problémů na Kubě aspoň v základních charakteristických rysech i pro oblast středoamerických i jihoamerických států, kde třídní boj a hnutí za svobodu se vyvíjí na stejných principech.

Blas Roca připomíná pracujícím lidu Kuby jeho historii, praktické zkušenosti z boje proti vykořisťovatelům, utvrzuje jeho bojové sebevědomí v postoji proti monopolnímu imperialismu,